

DOI 10.37491/UNZ.80.12
УДК 343.9

Дмитро ВИГОВСЬКИЙ¹

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ «ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ» ТА «ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ» В КРИМІНОЛОГІЇ

Розглядаються терміни «особа злочинця» та «особистість злочинця», що використовуються в кримінології. Зауважено, що кримінологія є наукою соціальною, а значить — менш залежною у формуванні своєї термінології від термінів, що застосовуються в тексті закону. Звернено увагу на те, що термін «особа злочинця» є базисним терміном для кримінології, що й викликає до нього підвищену увагу. Стверджується, що саме уніфікація термінології, надання кримінологічним термінам однозначності й загальноживаності дозволить зробити кримінологічні дослідження ефективними, захистить дослідників від логічних помилок. У зв'язку з цим запропоновано розглянути доцільність використання терміна «особа злочинця» в кримінології. Акцентовано увагу на зміні в кримінальному законодавстві України в 2020 року, відповідно до яких зміст терміна «злочин» значно змінився. У зв'язку з цим, розглядається питання: чи можна далі вести мову про «особистість/особу злочинця», чи доцільніше буде використовувати термін «особистість/особа кримінального правопорушника». На основі логічних умовиводів зроблено висновок про можливість оперування в кримінологічних дослідженнях термінами «злочинність» та «особа злочинця». Звернуто увагу на те, що в наукових публікаціях українських кримінологів використовуються як термін «особа

¹ кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
matador3002@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-3355-6449>.

злочинця», так і термін «особистість злочинця». Зроблено висновок, що така дуальність є наслідком помилкового перекладу російського терміна «личность преступника». Зауважено, що більшість авторів, які використовують термін «особа злочинця», розглядають сукупність психофізіологічних ознак особи, схильної до кримінальних правопорушень певного виду, а відтак — мова йде, швидше, про «особистість», а не «особу». При цьому акцентовано увагу на те, що термін «особа злочинця» є загальноживаним, а відтак — проблем з правильним розумінням його сутності в кримінологічних дослідженнях та дискусіях викликати не повинно. У зв'язку з цим, зроблено висновок про можливість використання формально некоректного терміна «особа злочинця» як синонімічного до терміна «особистість злочинця».

Ключові слова: особа злочинця, особистість злочинця, особистість людини.

Кримінологія як наука, в першу чергу, про злочинність і закономірності її детермінації є значною мірою наукою соціальною. Саме процеси, що відбуваються в суспільстві, формують передумови як криміногенного, так і антикриміногенного впливу на суспільство. Охопити повністю все різноманіття суспільних процесів та інших факторів, що впливають на рівень та інші основні показники злочинності, не видається можливим у зв'язку із численністю та різноманітністю таких факторів, а також складністю взаємозв'язків між ними. Ще більш ускладнює загальну картину, яка б зображувала основні фактори, що впливають на породження злочинності, те, що різноманітні біологічні та геофізичні процеси також здійснюють свій вплив на окремих осіб, які є членами цього суспільства. При цьому такий вплив може мати як криміногенний, так і антикриміногенний характер. Достатньо буде згадати той факт, що вплив певних фаз місяця на поведінку осіб, які страждають на короткочасні розлади психічної діяльності і психічні хвороби (здебільш, мова йде про повний місяць) [1, с. 66], в сучасній психіатрії, як правило, не оспорується. Зрозуміло, що при такій складності взаємопов'язаних суспільних процесів, які впливають на злочинність, першочергового значення набувають дослідження факторів, які впливають на окремого злочинця як члена суспільства із схильністю до делінквентної поведінки [2, с. 4] або на певну групу таких осіб. Саме тому одним із найважливіших складників предмета кримінології як науки є «особа/особистість злочинця». Відомий дослідник проблем кримінології А. Ф. Зелінський вважав особистість злочинця — «альфою і омегою кримінальної психології, її наріжним каменем» [3, с. 9]. Важливість вивчення соціально-демографічних ознак, психологічних схильностей, біологічних чинників, що впливають на поведінку людини, та ін., тобто всього того, що складає особистість людини, є настільки загально визнаною в кримінології, що навряд чи доцільно це доводити знову. Достатньо буде згадати, що проблематикою визначення та детермінації особи злочинця займалась більшість науковців, що розглядали злочинність з погляду науки кримінології. Проблемам

вивчення особи злочинця та жертви злочину присвятили свої роботи такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Ю. В. Александров, М. І. Бажанов, О. М. Бандурка, О. Ф. Бобильов, І. Г. Богатирьов, В. В. Василевич, М. Ю. Валуйська, В. О. Глушков, В. В. Голіна, В. К. Гришук, О. М. Гумін, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. М. Ігнатів, А. О. Йосипов, В. В. Коваленко, В. В. Корочинський, О. М. Костенко, І. П. Лановенко, Ч. Ломброзо, П. С. Матишевський, М. А. Мисливий, М. І. Панов, О. Д. Сітківська, Г. Тард, А. П. Тузов, В. О. Туляков, І. К. Туркевич, В. В. Топчій та багато інших.

Водночас, незважаючи на вагомість напрацювань вищезгаданих науковців, проблеми, пов'язані із визначенням особи злочинця, далекі від розв'язання. Під час вивчення праць вчених-кримінологів, психологів, психіатрів, соціологів та представників будь-якого іншого напрямку науки, яка певним чином вивчає процес породження злочинності у взаємозв'язку його із схильностями потенційного злочинця, увагу на себе звертає той факт, що відсутня одноманітність у використанні понятійного апарату. На таку проблему вказують такі автори, як: Б. М. Головкін та О. В. Лисодед, — які зауважили: «У кримінології досі не вироблено єдиного підходу до розуміння одного із основних понять, яким є особа злочинця. Розроблене ще за радянських часів вчення про особу злочинця значною мірою застаріло, не відповідає сучасним науковим уявленням і міжнародним стандартам прав людини. Відтак нівелюється його прикладне значення» [4, с. 35]. Цілком логічно, що ефективно досліджувати особистість злочинця з метою пошуку найбільш характерних її ознак, передумов формування, а також напрацьовувати нові, більш ефективні засоби протидії формуванню особи злочинця на основі отриманої інформації неможливо без уточнення змісту самого поняття. У зв'язку із цим, вважаємо за доцільне уточнити бачення сутності особистості злочинця і запропонувати її визначення.

Перш за все, варто визначитись із доцільністю використання категорії «злочинець». Актуальність такого питання пов'язана із змінами в кримінальному законодавстві України, що набрали чинності в 2020 році. Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. замість терміна «злочин» почав використовуватись термін «кримінальне правопорушення», під яким тепер розумілось передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення. Тим не менш, термін «злочин» залишився в КК України, значно змінивши своє значення. Тепер під «злочином» ст. 12 КК України розуміє більш тяжкі кримінальні правопорушення, ніж кримінальні проступки (про що свідчить більш сувора за них відповідальність). Виникає логічне питання: якщо тепер злочин — це лише один з видів кримінальних правопорушень, то як тепер бути з деякими кримінологічними категоріями, зокрема такою базисною, як «злочинність», а також — «злочинець», а через них — і «особа/особистість злочинця»? Чи варто змінювати загальнозживаний понятійний апарат і переходити до використання термінів «кримінальний правопорушник»?

Щоб з'ясувати це (не надто очевидне й просте) питання, варто спершу визначитись з тим, що взагалі ми розуміємо під поняттям «термін»? У словнику ми можемо знайти таке його визначення: «Слово або словосполучення, що виражає певне поняття якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [6, с. 796]. Іншими словами, від зміни самого терміна його зміст не може змінитись у принципі. Проблема в тому, що відсутність однаковості в розумінні того чи іншого терміна, безсумнівно, призведе до втрати смислового наповнення, відтак — будь-яка наукова дискусія втратить свій сенс. Зрозуміло, що для того, аби уникнути такого небажаного результату, необхідна певного роду стандартизація термінології. У ситуації, коли йдеться про дослідження кримінально-правового характеру, завдання спрощується (хоча повністю проблема не усувається!) тим, що традиційно науковці використовують терміни, які використовуються в тексті кримінального закону. Нерідко у законі розкривається й зміст самого поняття, яке вкладається в той чи той термін. До прикладу, ст. 26 КК України визначає, що співучасть у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. Таке чітке й зрозуміле формулювання практично виключає можливість хибного сприйняття терміна «співучасть», втім, не позбавляючи дослідників можливості інтерпретувати на власний розсуд саму природу такого інституту (див: «акцесорна теорія співучасті» та «теорія співучасті як самостійної форми злочинної діяльності») [7, с. 321–325]. Тим не менше, вчені, що здійснюють кримінально-правові дослідження, незрівнянно більше орієнтовані на використання законодавчо встановлених термінів, аніж дослідники проблем кримінології. Саме в кримінології вважається припустимим вести мову про наявні ознаки «особистості злочинця» в особи, яка не лише не була визнана обвинувальним вироком суду такою, що вчинила кримінальне правопорушення, але й ще й не розпочала готування до вчинення такого кримінального правопорушення. Певні схильності, риси характеру, життєві цінності роблять таку особу більш схильною до вчинення окремих кримінальних правопорушень, і за певного збігу обставин формула «причина + умова» «спрацьовує», що виявляється у вчиненні особою діяння, що становить об'єктивну сторону кримінального правопорушення. З цього можна зробити висновок: під час розгляду кримінологічних проблем дослідник не зобов'язаний обов'язково узгоджувати свою термінологію із текстом закону у випадку, коли терміни, які він використовує, є загальноприйнятими й зрозумілими. Як приклад, наведемо термін «злочинність». У часи Радянського Союзу під злочинністю розуміли «відносно масове, історично мінливе соціальне, що має кримінально-правовий характер, явище класового суспільства, яке складається з усієї сукупності злочинів, вчинених у певній державі у певний період часу» [8, с. 173]. Якщо в цьому визначенні, запропонованому Н. Ф. Кузнецовою ще в кінці 1960-х років, пропустити цілком зрозумілий кон'юнктурний пасаж з приводу «класовості суспільства», в решті можна цілком погодитись з таким розумінням злочинності. От тільки виникає питання: у ситуації, коли законодавче визначення злочину вже не відповідає тому сенсу, який в нього було вкладено до 2020 року, чи вимагає це

зміни й самого терміна? Зрозуміло, що в самому визначенні терміна «злочинність» слова «всієї сукупності злочинів» слід замінити на «всієї сукупності кримінальних правопорушень», але як бути з таким базисним терміном кримінології, як «злочинність»? Чи мусимо шукати йому аналог, який би не мав слово «злочин» як корінь? Як можна помітити, поставивши питання таким чином, ми свідомо використали таку форму аргументації, як «доведення до абсурду» («*reductiones ad absurdum*»). Звісно, немає жодного сенсу відмовлятися від кримінологічної категорії «злочинність» на користь її аналога, оскільки такий термін є усталений вже століттями (оскільки злочинність є одним із основних складників предмета кримінології) і не змінювався, незалежно від змін кримінального законодавства різних країн і, власне, незалежно від форм існування цих країн, тимчасового припинення такого існування (напр., Польща в 1939–1945 рр., незалежні Литва, Латвія та Естонія в 1940–1991 рр.), виникнення на території держав, що припинили своє існування, нових суб'єктів міжнародного права (напр., пострадянські країни) тощо. Незважаючи на всі вищенаведені соціальні пертурбації, злочинність як соціальне й правове явище, продовжувала існувати, видозмінюючись і пристосовуючись до нових умов. Це пов'язано з тим фактом, що злочинність як соціальне явище треба трактувати значно ширше, ніж просто сукупність порушень, встановлених у кримінальному законі заборон. До прикладу, представники корінних народів (наприклад, алеути, ескімоси), що проживали на території сучасних США та Канади, не могли нести кримінальну відповідальність на ще неосвоєних територіях, що не підпадали під юрисдикцію Великої Британії чи Франції. Але чи означало це повну безкарність? Або явно злочинні діяння, що вчинялись під час Громадянської війни на території колишньої Російської імперії, в період, коли старі норми кримінального законодавства втратили чинність, а нові ще не розроблялись і певні території переходили «з рук в руки» по декілька разів на тиждень — чи можна сказати, що на тій території злочинності не існувало? Очевидно, що всі випадки розбою, мародерства, з'валтувань і вбивств (найбільш поширені злочинні діяння періоду відсутності сильної влади) слід розглядати як прояви злочинності, незважаючи на відсутність писаних норм кримінального права. Це пов'язано з тим, що злочинність у широкому розумінні — не сукупність передбачених кримінальним законом правопорушень, а явище набагато ширшого характеру: соціального, етичного, релігійного, загалом — філософського. На цей аспект звернув вагу український кримінолог В. М. Дрьомін, який зауважив, що злочинність слід аналізувати в контексті широких соціальних зв'язків, у яких задіяна людина [9, с. 13], а не лише як сукупність зареєстрованих, незареєстрованих або нерозслідуваних (латентних) кримінальних правопорушень. І дійсно, якщо ми сприйmemo злочинність як дещо ширше, аніж сукупність передбачених кримінальним законом протиправних діянь, ми одразу зауважимо, що сам термін «злочинність» не вимагає коригування, незалежно від того, чи належать до злочинів всі кримінально-карані діяння (як це було до 2020 року), чи це лише одна з категорій кримінальних правопорушень (разом з кримінальними проступками).

З'ясувавши, що термін «злочинність» не вимагає змін, пов'язаних із змінами в кримінальному законодавстві, ми можемо зробити логічний висновок про те, що в такому разі й поняття «злочинець» не вимагає переформатування. Хоча, як уже було сказано вище, злочин у чинному кримінальному законодавстві України — це лише один з двох видів кримінальних правопорушень, використовуючи термін «злочинність», ми отримуємо моральне право, тим не менш, осіб, які вчинюють кримінальні правопорушення називати «злочинцями» під час дослідження кримінологічних проблем. Крім інших факторів, слід звернути увагу на момент, пов'язаний з традиціоналізмом. Схильність до консерватизму притаманний людському суспільству взагалі, і є дуже небагато сфер людської діяльності, де б не простежувалась схильність соціуму до відданості традиції хоча б в плані етимології. Найпростіші аналогії — використання назв предметів, які втратили безпосередній етимологічний зв'язок зі своїми «пращурами»: сучасну авторучку часто називають «пером», хоча цей інструмент письма жодного зв'язку із пером птаха вже декілька століть як не має. Або використання терміна «кавалерія» в низці сучасних армій (США, Велика Британія, Австралія тощо): мова йде про бронетанкові війська, де взагалі немає ні вершників, ні коней, крім, наприклад, невеликого церемоніального загону («*Horse Cavalry Detachment*» в 1-й кавалерійській дивізії армії США [10]). Таким чином, можна прийти до висновку: термін необов'язково має бути «прив'язаним» до своєї етимологічної основи, за умови, що такий термін є загальновідомим і розуміння його сутності мало залежить від трансформаційних процесів, притаманних будь-якому законодавству.

Виходячи з вищенаведеного, ми можемо зробити висновок: досліджуючи особу/особистість правопорушника з погляду інструментарію кримінологічної науки, ми маємо моральне право використовувати термін «злочинець», відтак і говорити про «особу/особистість злочинця». У такому випадку увагу на себе звертає певна невизначеність: все ж таки, ми ведемо мову про «особистість» чи «особу»? Питання є не настільки другорядним, як це може здатись. Дійсно, якщо «особистість» і «особа» не одне й те ж саме (цей аспект ми розглянемо нижче), то ототожнювати їх не просто не можна — це шлях до завідомої помилки!

Яким же чином склалась ситуація, коли одні науковці ведуть мову про «особу злочинця», а інші — про «особистість злочинця»? Зрозуміло, що простої і однозначної відповіді на це питання дати неможливо, будь-який дослідник зможе запропонувати декілька доволі правдоподібних версій, але, на нашу думку, можливо визначити ключовий фактор, який, ймовірно, й став головною причиною. Будемо пам'ятати, що сучасна українська кримінологія як наука вийшла з кримінології радянської. Радянська ж кримінологія, як нам відомо, ще з кінця 1920-х років була піддана остракізму, більшість кримінологічних теорій було визнано помилковими. У результаті кримінологія як навчальна дисципліна не викладалась в юридичних вузах до 1960-х років, а кримінологічні дослідження науковцям доводилось «маскувати» як дослідження в межах предмета кримінального права чи інших наук. Відродження радянської кримінології відбулось лише в 1960-х роках. Зрозуміло, що перші праці з кримінології (О. А. Герцензон

«Вступ у радянську кримінологію» (1965 р.), І. І. Карпець «Проблема злочинності» (1969 р.), Н. Ф. Кузнецова «Злочин і злочинність» (1969 р.) [11, с. 214] та ін.) друкувались в містах «союзного значення» — Москві та Ленінграді (нині — Санкт-Петербург). Такі публікації, природно, здійснювались російською мовою. Пізніше, коли курс кримінології був знову ведений до програм підготовки юристів у вузах УРСР, з'явилися перші підручники й монографії з кримінології українською. Тим не менш, перші («всесоюзні») публікації російською, визначили не лише основні напрями розвитку науки кримінології, але й термінологію. Було введено в обіг російськомовними кримінологами і термін «личность преступника». Цей термін і дотепер є загальноновживаним у російській науці [12, с. 230–234], загальноновживаних альтернатив йому нам не вдалося знайти, вивчаючи російські публікації. Логічно, що автори, здійснюючи свої дослідження та готуючи до публікації україномовні підручники та посібники, використовували саме термін «личность преступника», перекладаючи його українською. Але чи ж російське слово «личность» є тотожним до українського «особа», як воно вживається в терміні «особа злочинця»?

Щоб з'ясувати це питання, варто звернутись до довідкової літератури. Зокрема, найбільш авторитетним (чи швидше — беззаперечним) джерелом, що визначало значення того чи того терміна, в СРСР була «Велика радянська енциклопедія» (рос. БСЭ), оскільки особисте бачення конкретного науковця чи колективу авторів у такому випадку «освячувалось» погодженням на публікацію з боку офіційної радянської цензури.

Відповідно до 3-го видання БСЭ, «личность» визначалась як (далі — мовою оригіналу): «общезитейский и научный термин, обозначающий:

1) человеческого индивида как субъекта отношений и сознательной деятельности (лицо в широком смысле слова) или

2) устойчивую систему социально-значимых черт, характеризующих индивида как члена того или иного общества или общности. Хотя эти два понятия — лицо как целостность человека (лат. *persona*) и личность как его социальный и психологический облик (лат. *personalitas*) — терминологически вполне различимы, они употребляются иногда как синонимы» [13, с. 578]².

Якщо ми врахуємо, що саме таке дуальне розуміння терміна «личность» було загальноновживаним у радянській кримінології (з положень і теорій якої здебільшого і вийшла кримінологія українська), ситуація з використанням терміна «особа злочинця» стає доволі зрозумілою. Достатньо проаналізувати деякі авторські визначення цього поняття, аби переконатись, що насправді мова йде не про конкретну або абстрактну особу, а саме про особистість людини, схильної до злочинної діяльності.

² «Побутовий і науковий термін, що означає: 1) людину-індивіда як суб'єкта відносин і свідомої діяльності (особу в широкому значенні слова) або 2) стійку систему соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена того чи того суспільства або спільноти. Хоча ці два поняття — «особа як цілісність людини» (лат. *persona*) та «особистість як його соціальний та психологічний образ» (лат. *personalitas*) — термінологічно цілком відмінні, вони використовуються інколи як синоніми» (переклад з російської автора — Д. В.).

Так, ще в радянські часи колектив авторів (зокрема — Б. В. Коробейніков, Н. Ф. Кузнецова і Г. М. Міньковський), визначаючи «личность преступника», визначають конкретно «личность» як цілісну сукупність взаємопов'язаних рис, ознак і якостей учасника й носія суспільних відносин [14, с. 87]. Очевидно, що в цьому випадку мова йде про «особистість», але аж ніяк не про «особу».

На тих самих позиціях будують свої теорії й чимало сучасних російських науковців. До прикладу, відомий російський кримінолог С. М. Іншаков, розглядаючи проблематику визначення особистості злочинця, зауважує: «Найбільш продуктивним видається визначення особистості злочинця як сукупності негативних, криміногенних якостей особистості, які визначили (чи могли визначити) вчинення людиною злочину» [15, с. 40]. Як можна зауважити, поняття «особа людини» як визначення конкретного індивіда — члена суспільства, аж ніяк не може розглядатись як «сукупність якостей особистості».

Що стосується сучасних української кримінології, то вітчизняні автори, розглядаючи «особу злочинця», ведуть мову також про сукупність соціолого-психологічних ознак. До прикладу, І. М. Даньшин запропонував таке визначення: «особа злочинця — це сукупність істотних і стійких соціальних властивостей і ознак, соціально значущих біопсихологічних особливостей індивіда, які, об'єктивно реалізуючись у конкретному вчиненому злочині, надають вчиненому діянню характеру суспільної небезпечності, а винній у ньому особі — властивості суспільної небезпечності, у зв'язку з чим вона і притягається до відповідальності, передбаченої кримінальним законом» [16, с. 37]. Як можна зауважити, науковець також веде мову про «особистість», використовуючи як синонім термін «особа». Крім того, Л. С. Сміян прямо визначає поняття «особа» тотожним поняттю «особистість». Такий висновок можна зробити з того, що науковець у розд. 5 підручника з кримінології, що має назву «Особа злочинця», зауважує таке: «Серед найбільш складних, спірних і найменш досліджених кримінологічних проблем є питання про особистість злочинця... Особистість злочинця завжди була однією з центральних проблем усіх наук кримінального профілю і, насамперед, — кримінології» [17, с. 77].

Це, та чимало інших ідей та теорій науковців, згадати про які в цій статті не дозволяє обсяг публікації, дає можливість зробити окремі висновки.

По-перше, термін «особа злочинця» не зовсім відповідає закладеному в нього змісту, з погляду етимологічних його особливостей. Це пов'язано з некоректним перекладом українською російського терміна «личность преступника». Слово «личность» може бути перекладене і як «особа», і як «особистість». Але в цьому конкретному випадку більшість науковців веде мову про сукупність рис характеру злочинця, його психологічних схильностей, звичок і особливостей. При цьому цей злочинець, зазвичай, є одиницею абстрактною, без згадки реальної людини «особа насильницького злочинця», «особа корисливого злочинця» тощо. Натомість «особа» — це конкретний індивід, член суспільства.

По-друге, таке некоректне використання терміна стало традиційним в українській кримінологічній науці, що нівелювало можливі помилки в розумінні сутності «особи злочинця».

Таким чином можна резюмувати, що використання терміну «особистість злочинця» є більш коректним, з погляду формальних правил, але через розповсюдженість і загальнозживаність терміна «особа злочинця» як синонімічного терміну «особистість злочинця», використання обох цих термінів є припустимим і не може призвести до помилкового уявлення про предмет наукової дискусії.

Список використаних джерел

1. *Говорин Н. В., Штань М. С.* Влияние сезонных факторов на риск развития шизофрении. *Актуальные проблемы психиатрии и наркологии в современных условиях* : сб. тез. Межд. научн.-практ. конф. «Актуальные проблемы психиатрии и наркологии» (Чита, 14–15 мая 2015 г.). Чита, 2015. 250 с.
2. *Барабаш О. О.* Сутність явища делінквентної поведінки людини. *Держава та регіони.* Серія: Право. 2017. № 1 (55). С. 4–7.
3. *Зелинский А. Ф.* Криминальная психология. Киев, 1999. 240 с.
4. *Головкін Б. М., Лисодед О. В.* Співвідношення понять «особа злочинця» та «особистість злочинця». *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвуз. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 травня 2020 р.) : у 2 ч. Київ, 2020. Ч. 1. С. 34–39.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень. Закон України від 22.11.2018 р. № 2617–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL : <https://bit.ly/35kGZzS>.
6. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1974. 865 с.
7. *Харко Д. М.* Теорії правової природи співучасті та визначення ролі виконавця злочину. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 2. С. 321–325.
8. *Кузнецова Н. Ф.* Преступление и преступность Москва : Изд-во Московского университета, 1969. 232 с.
9. *Дрьюмін В. М.* Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства. Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2010. 38 с.
10. 1st Cavalry Division (United States). *Wikipedia.* URL : <https://bit.ly/3mQVA0b>.
11. *Устинов В. С.* Отечественная криминология XX века. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского.* Нижний Новгород, 2001. Вып. 2 (4). С. 213–217.
12. *Яковлева О. А.* Личность преступника в структуре уголовно-правовой, криминалистической и криминологической характеристик деяний, предусмотренных главой 26 УК РФ. *Вестник Волгоградского государственного университета.* Сер. 5. Юриспруд. 2012. № 2 (17). С. 230–234.
13. Большая советская энциклопедия : [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1969–1978. Т. 14. 623 с.
14. *Криминология* / под ред. Б. В. Коробейникова, Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. Москва : Юрид. лит., 1988. 384 с.
15. *Инишаков С. М.* Криминология. Москва : Юриспруденция, 2000. 432 с.

16. Кримінологія: Загальна та Особлива частини / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін. 2-ге вид. Харків : Право, 2009. 288 с.
17. Кримінологія / за заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. Київ : Національна академія управління, 2010. 496 с.

Надійшла до редакції 07.05.2021

Dmytro VYHOVSKYI

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

Using of the Terms «Person of a Criminal» and «Personality of a Criminal» in Criminology

The article is devoted to consideration of the terms «person of a criminal» and «personality of a criminal» used in criminology. It is noted that criminology is a science, mostly social, and therefore less dependent on the formation of its terminology from the terms used in the text of the law. Attention is drawn to the fact that the term «personality of a criminal» is a term based on criminology, which causes increased attention to it. It is argued that it is the unification of terminology, the provision of criminological terms of unambiguity and generality that will make criminological research effective, will protect researchers from logical errors. In this regard, it is proposed to consider the expediency of using the term «personality of a criminal» in criminology. The focus is on changes in the criminal legislation of Ukraine in 2020, according to which the content of the term «crime» has changed significantly. In this regard, the question is considered: whether it is possible to continue to speak about the «person/personality of a criminal», whether it will be more appropriate to use the term «person/personality of a criminal offender». On the basis of logical assumptions, the conclusion is made about the possibility of operating in criminological investigations in terms of «crime» and «person of a criminal». Attention is paid to the fact that in scientific publications of Ukrainian criminologists the term «person of a criminal» and the term «personality of a criminal» are used. It is concluded that such duality is the result of a false translation of the Russian term «identity of a perpetrator». It is noted that most authors who use the term «person of a criminal» consider a set of physiological characteristics of a person prone to criminal offenses of a certain kind, and therefore — we are talking, rather, about «personality», not «person». At the same time, it is emphasized that the term «person of a criminal» is common, and therefore this should not cause any discussions or problems with the correct understanding of its essence in criminological studies. In this regard, the conclusion is made about the possibility of using the formally incorrect term «person of a criminal» as synonymous with the term «personality of a criminal».

Keywords: *person of a criminal, personality of a criminal, human personality.*